Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 3, 4, 6 a 7

PŘÍRODA NA DOTEK

Zpráva o ověření programu v praxi

ZÁVĚREČNÁ

I.

Příjemce	Dům dětí a mládeže hlavního města Prahy
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008238
Název projektu	Výukové programy jako efektivní prostředek propojování formálního a neformálního (zájmového) vzdělávání
Název vytvořeného programu	PŘÍRODA NA DOTEK
Pořadové číslo zprávy o realizaci	3.

II.

Místo ověření programu	**Datum ověření programu**		**Cílová skupina, s níž byl program ověřen**
DDM Rychnov nad Kněžnou (zookoutek, park) **ZOO a Botanická Liberec**	**1. ověření** **12.2.2019** **19.2.2019** **26.2.2019** **19.3.2019** **26.3.2019** **2.4.2019** **25.4.2019** **30.4.2019**	**2. ověření** **7.5.2019** **14.5.2019** **17.5.2019** **30.5.2019** **31.5.2019**	**1. ověření** **25 dětí předškolního věku,** **5-7 let MŠ,** **Kytička, Rychnov nad Kněžnou** **2. ověření** **25 dětí předškolního věku,** **5-7 let ZŠ a MŠ Synkov - Slemeno**

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu

a) Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

Dům dětí a mládeže v Rychnově nad Kněžnou připravil vzdělávací program s přírodovědnou tématikou pro děti z mateřské školy MŠ Kytička a MŠ Slemeno-Synkov, kterého se zúčastnilo 2 x 25 dětí ve věku 5 až 7 let s paní učitelkou a s doprovodem.
Na realizaci vzdělávacích bloků se po celou dobu podíleli tři organizátoři – zástupce za neformální a formální vzdělávání a supervizor. Tohoto bylo využito v obou ověřeních, a to v některých částech programu, kdy se třída dělila na dvě skupiny s ohledem na bezpečnost při kontaktu se živými zvířaty a prostor místnosti se zvířaty.
Organizace vzdělávacího programu byla promyšlená a dbala zásad hygieny a bezpečnosti pro jednotlivé účastníky vzdělávání. Navazovala na Školní řád MŠ i Vnitřní řád DDM. V úvodní části programu byli jednotliví účastníci seznámeni s Vnitřním řádem DDM a děti si samy stanovovaly pravidla skupiny. Byl kladen důraz na pravidla práce se zvířaty. Toto vždy proběhlo v rámci motivačního naladění ve formě „badatele", který diskutoval s dětmi. Nabízené aktivity byly pro děti zajímavé a atraktivní, přizpůsobené věkové skupině a úzce korespondovaly s ŠVP MŠ. Skladba programu obsahuje prvky pojmů použitelné opakovaně, které se dále rozvíjí či zapadají do kontextu dalších aktivit.

b) Jaký byl zájem cílové skupiny?

Zájem byl velký. Děti byly předem motivované náplní programu i jeho zaměřením na přírodu. Byly dobře zvolené aktivity pro tuto cílovou skupinu, jak pro botanickou část, tak pro zoologickou část vzdělávacího programu. Velký zájem byl především o živá zvířata – kontakt s nimi, péče o ně. Toto nelze nabídnout v rámci formálního vzdělávání. Zvolené téma programu podněcuje zájem dětí, které se na program těšily.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Vždy se těšily na další vzdělávací blok a měly na začátku vždy několik dotazů, co je vše čeká.
Díky možnosti přímého kontaktu se zvířaty a pomůckami děti lépe přijímaly nové informace a ihned byly ochotny hovořit k danému tématu a dále se aktivně zapojovat. V rámci programu jsme mohli sledovat lepší spontánní reakce dětí a jejich vyjadřování. Vzhledem k jinému prostředí a jinému způsobu vedení hodiny děti reagovaly svižně a aktivně. Paní učitelka sama měla možnost sledovat reakce dětí a změn v projevu komunikace. Rozvoj komunikace v mateřském jazyce probíhal přirozenou cestou, rostliny i zvířata jsou zajímavá témata pro diskuze a zajímavé dotazy. Pedagog nemusí být velký odborník na tuto problematiku, stačí znalosti z pedagogické fakulty. Pedagog vždy musí respektovat zvláštnosti cílové skupiny a snažit se jednotlivé pojmy vysvětlovat co nejjednodušeji s názornou ukázkou.

2. Výsledky ověření

a) Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

- *Aktivity byly různorodé, podpořené správně zvolenými pomůckami, didaktickými materiály a pracovními listy, které byly formální zpětnou vazbou a uzavíraly denní blok.*

- *Pro některé děti je náročné udržet pozornost po celou dobu vzdělávacího bloku.*

- *Dvouhodinové bloky (2 x 45 min.) jsou maximum, co tato cílová skupina zvládne vydržet s pozorností. Vše toto bylo již doporučeno v úvodu programu.*

b) Návrhy řešení zjištěných problémů:

Zjištěné připomínky byly již zohledněny při druhém ověření a doplněny v úvodní části programu. Jednalo se o:
- *Prostorové uspořádání – dělení do dvou skupin.*
- *Pro děti MŠ nutno zvolit více aktivit, které nejsou příliš náročné na dlouhodobé udržení pozornosti.*
- *Střídat statické činnosti s pohybovými aktivitami.*
- *Zařazovat činnosti i v exteriéru (venku). Více kontaktu se živou i neživou přírodou v jejich nejbližším okolí. Vnímání přírody všemi smysly.*

c) Bude/byl vytvořený program upraven?

Ne, v úvodu byla zmínka o časové flexibilitě či možnosti jiné časové úpravy programu. Malé děti potřebují častější střídání aktivit, které zahrnou říkanky, básničky, omalovánky, pohybové hrátky.

d) Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?

Upraven nebyl, jen v úvodní části je doporučeno flexibilně přistupovat k aktivitám a nezkrátit čas pro přímý kontakt se zvířaty, ba naopak. Další doporučující informace byla věnována přenesení aktivit více ven do parku či na zahradu, což nebude problém, zvolené aktivity ve vzdělávacím programu nejsou většinou závislé na místnosti a v případě hezkého počasí lze tuto část celou přemístit ven.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření[1]

a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?

Na základě proběhlého bloku dostaly děti pracovní list, který byl vždy na začátku hlavního bloku vyhodnocen. Pedagog vždy hned vidí, zda děti pochopily či se naučily nové pojmy a zda je používají. Ze zajímavých činností s pracovními listy bylo dokreslování druhé poloviny stromu, zde byla možnost využití fantazie se znalostmi o stromech, kdy bylo hodnocení na další hodině, následovala výstava stromů v MŠ. Na základě hodnocení a shrnutí začínala vždy další motivace na další vzdělávací blok.
Děti v úvodu říkaly svá očekávání a na konci samy hodnotily, zda vzdělávací program naplnil jejich očekávání. Hodnocení vždy bylo promyšlené: zvedání rukou, smajlíků, samolepek na strom, úkroků v řadě, dělání čárek, lepení puntíků atd. Vždy sloužilo i na závěr jako zpětné ohlédnutí a jako rekapitulace jednotlivých bloků a připomenutí jednotlivých pojmů. V obou ověřeních byla tato aktivita pozitivně hodnocena pedagogy.

[1] Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

b) *Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?*

V obou ověřeních nejvíce děti ocenily přímý kontakt se zvířaty v zookoutku a exkurzi do botanické a zoologické zahrady.

Činnosti, které byly spojeny s pohybem.

Propojení živé a neživé přírody v nejbližším okolí dětí.

Střídání jednotlivých prostorů: zookoutek, učebna a chodby (hry, postřehový závod), park či exkurze do zoologické a botanické zahrady.

Jednotlivé činnosti byly smysluplné, děti bavily, střídala se klidová činnost s pohybem, propojení mezipředmětových vztahů, práce s chybou, práce s jemnou motorikou, děti se dozvěděly nové pojmy, informace o rostlinách i živočiších, pomocí razítek si upevňovaly pojmy masožravců a býložravců, docházelo k rozvoji trpělivosti, pozornosti, matematických představ, děti se něco naučily o složení krmiva, vhodně zvolených pomůckách, o správné instruktáži.

Jednotlivé aktivity, které dále podněcovaly diskuzi nad zvolenými tématy, rozvoj komunikace v mateřském jazyce a používání nových pojmů v praxi.

c) *Jak byl hodnocen věcný obsah programu?*

Věcný obsah programu je úzce propojen s ŠVP.
Získané znalosti a dovednosti lze nadále využívat při běžném programu MŠ. Nejdůležitější přínos byl v konkrétních věcech či samotných živočiších, na které si děti mohly sáhnout a pohladit (morčata, křečci, králíci, hadi, chameleon, želva, agama, což obrázek či kniha (přednáška s projekcí) nikdy nenahradí.

d) *Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?*

Organizačně je vzdělávací program výborně zvládnut. Aktivity vyžadující materiál jsou vždy výborně připraveny a popsány v programu v pomůckách, děti mají pracovní listy. Porgramu napomohla vybavenost zvířat v zookoutku v DDM, kdy mohly mít všechny děti individuálně zvíře na klíně – krmit je, česat či se jen se zvířaty mazlit. Děti milují živá zvířata, většina dětí nemá možnost mít je doma, proto nevědí, jak se k nim chovat. Zde je důležitá instruktáž s plyšovou maketou morčete – jak se přenáší a jak o morče pečovat. Některé děti měly strach z prvního kontaktu se živočichem, ale postupně se osmělily a na závěr všichni pečovali o zvíře. Děti nesmějí být do aktivit nuceny, některé se musí osmělovat, nicméně v rámci programu máme zkušenost, že se nakonec zapojily všechny děti do všech aktivit (hlazení hada, agamy či leguána).

e) *Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?*

Realizátoři pružně reagovali na skupinu (její tempo či nepozornost dětí). Byli ochotni se přizpůsobit potřebám dětí MŠ a naladění skupiny. Vždy byla připravena dobrá motivace, naladění skupiny, pohodová atmosféra. Realizátoři měli připravené v úvodu i netradiční rekvizity (klobouky, brýle, kufřík s překvapením, lupa...) na motivaci – téma badatelů. Vždy v úvodu padlo i několik otázek na očekávání, co chtějí děti zažít v programu (vše bylo zapsáno, zakresleno na flipový papír), a na konci programu děti samy ohodnotily, zda jejich očekávání bylo splněno.

f) *Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?*

Z reakce dětí bylo možné vidět, že přímý kontakt se zvířátky a přírodou (vnímání všemi smysly) je pro ně obohacující, žádaný a rozvíjející. Dalo se na tom stavět, rozvíjet jejich vědomosti a dovednosti.

g) *Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?*

Z jednotlivých hodnocení nevyplynuly žádné výhrady či zásadní připomínky. Jednotliví účastníci si jednotlivé aktivity velmi užívali. Vše mohlo být způsobeno menší skupinou dětí, na které měl pedagog více času, byla vidět jejich individualita, byla možnost odpovídat na zvídavé dotazy. Děti nejvíce vyžadovaly kontakt se zvířaty.

h) *Budou případné připomínky účastníků zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?*

Ano, bude doporučeno dát více času na aktivity se zvířaty a bude pokrácen čas na pracovní listy. Vše je popsáno v úvodu jako doporučení pro budoucí zájemce o tento program. Celková skladba programu se nezměnila.

i) *Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?*

Velká časová náročnost, nepřiměřená administrativa při sestavování programu.

Při aktivitě neživá příroda by bylo lepší zařadit ještě na ukázku velké znaky pro lepší znázornění.

Program je sestaven od jednodušších aktivit po náročnější. Vždy bude záležet na složení a naladění skupiny.

j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?

Bez připomínek, žádné změny programu. Zanechat vzdělávací program, jak je sestaven, jen dát doporučující informaci o flexibilitě jednotlivých aktivit a orientační časové dotaci na aktivity v úvodu programu. Program je sestaven tak, že se třída může rozdělit na dvě skupiny a každý pedagog si odučí jednu hodinu svého bloku, pak se prostřídají. Je to lepší i pro děti, kdy se střídají i pedagogové, styl vedení, bezpečnost, střídání prostředí či aktivit.

k) Budou tyto návrhy realizátorů zapracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

Připomínka o flexibilitě a časové dotaci bude vložena do úvodní části programu s doporučením na rozdělení do dvou skupin, které pracují souběžně a po čase se vystřídají. Stavba programu umožňuje po 45 minutách střídání skupin.

l) Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zapracovány do finální verze programu:

- *Doporučení v úvodu pro potencionální zájemce o realizaci programu:*
  1) *Časová a prostorové flexibilita*
  2) *Rozdělení třídy do dvou skupin, tedy dva pedagogové k realizaci*
  3) *Podle počasí naplánovat aktivity venku*
  4) *Ušetření času s důrazem na aktivity, kde je přímý kontakt se zvířaty*

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	**Mgr. Josef Solár**	**12. 6. 2019 Rychnov nad Kněžnou**	Mgr. Josef Solár